

מאמרים בנושאים שונים מובאים בחוברת זו, הפותחת את הכרך השביעי של 'פעמים'.

□ פרופ' מ"ע פרידמן דן בתופעה של ריבוי נשים בחברה היהודית בארצות האסלאם בתקופת הגניזה ומנתח את גורמיה. בניגוד לדעת חוקרי הגניזה הראשונים, מציין המחבר, על סמך תיעוד עשיר, כי תופעה זו היתה רווחת בקרב היהדות הנדונה. המחבר הוא פרופסור לתלמוד באוניברסיטת תל-אביב.

□ מקום קברו של שבתי צבי אינו ידוע בודאות, והחוקרים חלוקים על-כך: גרשום שלום סבר שבאולצין (כיום ביוגוסלאביה), י' בן-צבי סבר — בבראט (כיום באלבאניה). ד"ר י' ינון פנטון יצא לאולצין למסע תיחקור, ולדעתו גילה את מקום הקבר. המערכת הוסיפה למאמר תעודות בדבר שליחות שהטיל בן-צבי, בהיותו נשיא המדינה, על דיפלומאט ישראלי לצאת לאלבאניה ולבדוק בדבר מקום קבורת שבתי צבי שם. שני הדו"חות, המלווים תצלומים, מוסיפים פרטים שלא היו ידועים עד כה בסוגיה זו.

המחבר הוא מרצה למדעי-היהדות ולמדעי-האסלאם באוניברסיטת ליון בצרפת.

□ ד"ר בת-ציון עראקי קלורמן בוחנת במאמרה תופעות משיחיות בתימן במאה ה-19 בחברה המוסלמית ובחברה היהודית, שבקרבה קמו שלושת הטוענים האחרונים למשיחיות בתפוצה כלשהי. המאמר מלמד, כי היתה השפעה הדדית בתחום זה: המוסלמים היו ערים לתנועות המשיחיות היהודיות ויחידים מהם אף השתתפו בהן; ואילו היהודים קלטו רעיונות אפוקאליפטיים מוסלמיים ושילבום בחיבוריהם. המחברת היא מרצה לתולדות עם ישראל באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

□ פרופסור מיכאל אביטבול חושף תוכנית שנכשלה בדבר הגירת צעירים יהודים ממארוקו אל מערב אפריקה הצרפתית בשלהי המאה ה-19. מצוקת היהודים במארוקו היתה מרובה באותו זמן, וההגירה נחשבה פתרון לה. צעירים מעטים שניסו לממש תוכנית זו נכשלו.

המחבר הוא פרופסור להיסטוריה של אפריקה וליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים.

□ בשנות מלחמת-העולם הראשונה שהו מאות יהודים שגורשו מארץ-ישראל בגולה במצרים. פרופסור נורית גוברין דנה בפרשת שהותם שם, בתנאי חייהם, בפעילותם הקהילתית והחינוכית, בקשריהם עם היהדות המקומית וכיחסם לגלות זו. המאמר מיוסד על תעודות, זכרונות וספרות יפה. המחברת היא פרופסור לספרות עברית באוניברסיטת תל-אביב.

□ אורה שורץ-בארי דנה בעיסוקם של יהודי כורדיסטאן בצורפות, שהיתה אחת האומנויות העיקריות שלהם, בתנאי תעסוקתם של הצורפים, בחומרים ובטכניקה של המוצרים, בסגנון העיטור ובמקורותיו ועוד. מאמר זה מצטרף למאמרים רבים שהקדשנו לצורפות בקהילות אחרות (ריכוזם — ראה פעמים 11). המחברת עוסקת במחקר במחלקה לאתנוגרפיה יהודית במוזיאון ישראל, ירושלים.

□ יצחק בן-צבי היה אחד הראשונים בחקר יהדות-המזרח — בפועלו הציבורי, בכתיבו ובמחקריו. המאמר המסיים חוברת זו סוקר את כלל כתיבי בן-צבי על יהדות-המזרח: את תחומיהם, את מאפייניהם ואת מידת ראשוניותם במושא עיסוקם. תמצית של מאמר זה הושמעה בהרצאה בערב-עיון למלאות מאה שנה להולדת יצחק בן-צבי, שהתקיים במכון בן-צבי בירושלים ("ב בכסליו תשמ"ה).

העורך